

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

ТОМИН Сергій Володимирович - кандидат юридичних наук, доцент, Івано-Франківський інститут «Одеська юридична академія»

ORCID: 0000-0002-2801-2332

ВОРОБЧАК Андрій Романович - кандидат юридичних наук, доцент, Івано-Франківський інститут «Одеська юридична академія»

ORCID: 0000-0003-1542-495X

УДК 343.137

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.58>

У науковій статті досліджено проблеми здійснення пробаційного нагляду щодо неповнолітніх в Україні. Обґрунтовано необхідність вивчення досвіду зарубіжних країн у застосуванні пробаційних програм, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або спричинення суспільно корисних змін в особистості, окремих її проявів і поведінці. Проаналізовано досвід США щодо застосування до неповнолітніх покарань, які не передбачають позбавлення волі. Основну увагу при цьому зосереджено на тих, що найтісніше пов'язані з пробаційним наглядом. Розкрито переваги тих різновидів пробаційних програм, які демонструють позитивний вплив на неповнолітніх та спрямовані відшкодування збитків жертвам, консультування, програми розвитку звичок, включаючи когнітивно-поведінкову терапію. Зроблено висновок про доцільність врахування досвіду США щодо застосування програм патронатного (фостерного) виховання неповнолітніх.

Ключові слова: пробація, неповнолітній, програма, соціальна поведінка, реабілітація, консультування, когнітивно-поведінкова терапія.

Постановка проблеми

Аналіз статистичних показників діяльності судових та правоохоронних органів свідчить про те, що в Україні спостерігається стійка тенденція до гуманізації сфери кримінальної юстиції, у тому числі до сис-

теми виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх.

Хоча питома вага обвинувальних вироків щодо неповнолітніх збільшується, зберігається тенденція до пом'якшення застосовуваного до них покарання, у тому числі шляхом звільнення їх від відбування покарання із випробуванням.

Гуманізація процесу виконання покарань є одним із основних напрямків реформування системи кримінального правосуддя в Україні. У цьому контексті важливим інструментом, що дозволяє особам, які вчинили правопорушення, виправитися без ізоляції від суспільства є пробація.

Пробаційний нагляд є основним покаранням, яке застосовується щодо неповнолітніх. Він спрямований на забезпечення нормального фізичного і психічного розвитку неповнолітніх, профілактику їх агресивної поведінки, мотивацію позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків.

Незважаючи в цілому на позитивну оцінку впровадження концепції пробаційного нагляду в Україні, необхідно погодитися з висловленою у науковій літературі думкою про те, що на сучасному етапі її розвитку відсутні можливості щодо оцінки ефективності застосування ювенальної пробації для запобігання злочинності, забезпечення виховної функції стосовно неповнолітніх злочинців [1, с. 60].

Стан дослідження проблеми

Окремі аспекти здійснення пробаційного нагляду щодо неповнолітніх були предметом дослідження вітчизняних науковців. Так, Шпиталенко Г.А., Барановська Т.В., Павліченко І.М., Горай О.С., Решивська Я.В. досліджували історико-правовий аспект ювенальної пробації в кримінально-виконавчій системі України [1, с. 56-60]. Гусак А.П. розглядав проблеми превентивних заходів пробації щодо неповнолітніх правопорушників [2, с. 104-109]. Перепічка Н.Г. аналізував особливості та механізм реалізації заходів, передбачених пробаційними програмами, і визначення напрямів удосконалення національного законодавства, що регулює цей інститут в Україні [3, с. 95-102]. Волеваха С. та Волеваха І. досліджували консультаційні практики в діяльності працівників пробації [4, с. 139].

Аналіз зазначених наукових праць свідчить про існування ряду проблем, які виникають у процесі реалізації пробаційних заходів щодо неповнолітніх під час виконання вироків, та є безпосереднім наслідком відсутності у вітчизняних органів пробації практичного досвіду. Враховуючи зазначене, **мета і завдання дослідження** – розкрити зарубіжний досвід реалізації пробаційних заходів щодо неповнолітніх засуджених та перспективи його впровадження в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані у науці кримінально-виконавчого права для удосконалення положень щодо порядку виконання призначених неповнолітнім покарань, не пов'язаних із позбавленням волі.

Виклад основного матеріалу

Наглядова пробація передбачає здійснення наглядових та соціально-виховних заходів щодо засуджених до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, пробаційного нагляду, осіб, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді пробаційного нагляду, громадських робіт

або виправних робіт, осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, виконання покарання у виді штрафу, а також направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів [5].

Під час наглядової пробації доступний спеціальний інструмент випробування – пробаційна програма. Програма пробації як засіб пробації застосовується до осіб, звільнених за рішенням суду, і включає заходи, спрямовані на корекцію соціальної поведінки або спричинення суспільно корисних змін в особистості, окремих її проявів і поведінці. Зараз використовуються чотири програми пробації для неповнолітніх: «Попередження вживання психоактивних речовин», «Зміна прокримінального мислення», «Подолання агресивної поведінки» та «Формування життєвих навичок» [2, с. 106-107].

Виконання суб'єктом пробації заходів, передбачених пробаційною програмою, передбачає:

- відвідування занять відповідно до графіка;

- недопущення під час занять учинків, що ображають людську гідність і громадську мораль, погроз, насильства, відвідування занять з ознаками алкогольного та наркотичного сп'яніння, інших вчинків, що унеможливають проведення заходів, передбачених пробаційною програмою;

- виконання завдань, що надають куратор програми або інші фахівці, які можуть залучатися до реалізації пробаційних програм, у межах заходів, передбачених пробаційною програмою [3, с. 98].

Разом з тим, ефективність таких заходів залишається сумнівною з огляду на відсутність методики проведення психокорекційних програм такого змісту. Крім того, звертається увага на недостатній рівень професійної підготовки психологів пробації внаслідок того, що така діяльність органів пробації ще не вийшла за межі окремих експериментів і не стала відпрацьованою, науково обґрунтованою системою. У зв'язку з цим необхідно погодитися з пропозицією про доцільність звернутися до досвіду США

як країни, яка має тривалий досвід функціонування служби пробачії [3, с. 99].

Аналіз судової практики на норм чинного законодавства США дозволяє виділити наступні види покарань для неповнолітніх, які не передбачають позбавлення волі, та найтісніше пов'язані з пробачійним наглядом: пробачія (Probation) та поміщення у прийомну сім'ю (Placement in a group or foster home).

Сутність ювенальної пробачії у США (Juvenile probation) полягає у здійсненні спеціально уповноваженою особою (supervisory officer) нагляду та реабілітації неповнолітнього правопорушника у громаді (community) [6].

Цей вид покарання можна використовувати як для неповнолітнього, який вперше вчинив правопорушення з низьким рівнем ризику, так і як альтернативу позбавленню волі для особи, яка скоїла більш серйозні правопорушення. Випробувальний термін для неповнолітніх переслідує дві основні цілі: 1) притягнення до відповідальності з метою захисту суспільства від протиправних посягань та 2) їх реабілітація шляхом надання послуг як альтернатива позбавленню волі.

Після того, як неповнолітнього визнають винним у вчиненні правопорушення, рішення суду може передбачати: 1) офіційний випробувальний термін; 2) поміщення його за межами дому (наприклад, у дитячий будинок, інший заклад або прийомну сім'ю для проживання); або 3) направлення до програми психічного здоров'я, накладення штрафу, громадські роботи або відшкодування збитків. Встановлення випробувального терміну на цьому етапі також може бути неофіційним і добровільним або офіційним на підставі рішення суду.

Однією з суттєвих проблем у характеристиці ювенальної превенції у США є те, що конкретні особливості її застосування відрізняються залежно від юрисдикції. У деяких штатах та округах неповнолітнім може бути призначено домашній арешт, вони можуть бути зобов'язані дотримуватися комендантської години або їм може бути дозволено виходити з дому для навчання, роботи чи громадських робіт.

Коли неповнолітні зазначене покарання, вони повинні дотримуватися умов нагляду, встановлених судом, які можуть включати, серед інших варіантів, планові/випадкові тести на наркотики, виплату компенсації або участь у підтримувальній терапії.

Якщо до неповнолітніх, яких було засуджено за відносно незначні правопорушення, застосовуються пробачійні заходи на підставі рішення суду, вони можуть тісніше залучатись до системи ювенальної юстиції за порушення умов нагляду. Наприклад, неповнолітнім, щодо яких застосовано пробачійні заходи, та які порушують їх умови, наприклад, прогулюючи школу, можуть замінити пробачійні заходи більш суворим покаранням.

Послуги, що надаються неповнолітнім, щодо яких застосовуються пробачійні заходи, можуть набувати різних форм. Марк Ліпсі провів метааналіз, який досліджував ефективність різних типів програм, що зазвичай використовуються для неповнолітніх, визнаних правопорушниками. Метааналіз дослідив різноманітні програми для молоді, щодо якої застосовувались пробачійні заходи, і виявив, що стримування (наприклад, «прямий страх») та дисциплінарні заходи (наприклад, тренувальні табори) були не тільки неефективними, але й негативно впливали на рівень рецидивізму в майбутньому. Крім того, докази щодо програм спостереження були обмеженими та неоднозначними [7].

Натомість було визначено такі типи програм, що демонструють позитивний вплив на неповнолітніх:

- відновлювальні програми, включаючи як відшкодування збитків жертвам, так і медіацію, спрямовані на усунення шкоди, завданої поведінкою неповнолітнього, шляхом вимоги компенсації, а іноді й безпосереднього примирення з жертвами або через громадські роботи.

- консультування та інші терапевтичні програми, які включають різноманітний спектр методів реабілітації, часто зосереджених на стосунках між неповнолітнім, який вчинив правопорушення, та дорослим членом сім'ї, який намагається позитивно вплинути на почуття, свідомість та поведінку неповнолітнього.

- програми розвитку звичок, включаючи когнітивно-поведінкову терапію, які забезпечують навчання, практику, стимулювання та інші заходи, спрямовані на розвиток звичок, що допомагають молоді контролювати свою поведінку та покращувати свої просоціальні настрої.

- скоординовані послуги, які працюють у рамках кількох систем та надають пакет індивідуалізованих послуг, таких як кейс-менеджмент, брокер з надання послуг та мультимодальні схеми.

Підвищити ефективність досягнення завдань пробації дозволяє підхід, що базується на врахуванні ризику, потреби та реагування (risk-need-responsivity (RNR)). Його застосування покращує взаємодію між підлітками та спеціалізованими службами наглядку за реалізацією пробаційних заходів [8].

У зв'язку з цим були розроблені та успішно застосовуються когнітивно-поведінкові практики. Вони базуються на зміні мислення і поведінки людини, щоб зменшити ризик повторного вчинення правопорушень. У процесі когнітивно-поведінкового консультування клієнти пробації вчаться розпізнавати і змінювати деструктивні та криміногенні моделі мислення, такі як виправдання своїх дій, перекладання провини на інших, знецінення суспільних норм. Вони набувають навичок управління стресом, контролю над імпульсивною поведінкою, подолання проблемних ситуацій, ефективної комунікації та співпраці з іншими людьми, вміння відповідати за власні дії. Когнітивно-поведінкові консультанти застосовують такі техніки, як когнітивна реструктуризація – зміна негативних або викривлених уявлень про себе і світ; навчання розв'язання проблем – допомога у створенні чіткого алгоритму дій для подолання проблемних ситуацій; поведінковий аналіз – аналіз ситуацій, які призводять до злочинної поведінки та напрацювання способів їх уникнення в майбутньому тощо.

Когнітивно-поведінкові методи є наріжним каменем науково-обґрунтованої практики пробації, оскільки вони зосереджені на першопричинах злочинної поведінки (думках і переконаннях), надають людям прак-

тичними інструментами для розв'язання проблем і нейтралізації тригерів, наголошують на особистісному зростанні суб'єкта пробації, заохочуючи довгострокові зміни [4, с. 139].

Когнітивно-поведінкові втручання були широко вивчені та впроваджені як реабілітаційна стратегія в службах пробації багатьох країн світу, показавши багатообіцяюче скорочення рецидивів серед правопорушників. У літературі підкреслюється ефективність підходу, успішність впливів залежить від якості впровадження та характеристик учасників. Сучасні дослідження підкреслюють важливість та потенціал когнітивно-поведінкових методів для зміни прокримінального ставлення та поведінки. Основними елементами цієї практики є з'ясування зв'язку між думками та поведінкою для клієнтів, виявлення прокримінальних установок, думок та поведінки з клієнтами, навчання конкретним когнітивним і поведінковим навичкам, підтримка клієнтів у застосуванні та узагальненні цих навичок у повсякденному житті [9].

Окремої уваги у контексті пробаційного нагляду щодо неповнолітніх вимагає вивчення досвіду США щодо застосування патронатного (фостерного) виховання (The Treatment Foster Care Program (TFC)).

Програма поміщення у прийомну сім'ю була розроблена у 1983 році Орегонським центром соціального навчання (OSLC) як альтернатива груповому нагляду за неповнолітніми правопорушниками.

Програма була створена для забезпечення підлітків, які потребують догляду за межами біологічної сім'ї, ретельним наглядом, справедливими та послідовними обмеженнями, а також підтримуючими стосунками принаймні з одним дорослим-наставником, а також для зменшення контакту підлітків з правопорушниками-однолітками. Завдання Програми ТФС полягають у наступному:

- закріпити належну та позитивну поведінку молоді;
- постійно ретельно контролювати молодь;
- ретельно контролювати спілкування з однолітками;
- визначити чіткі, послідовні правила та обмеження;

Обговорення, дискусії, актуально

- послідовно закріплювати та виконувати отримані результати;
- заохочувати молодь розвивати академічні навички та позитивні трудові звички;
- заохочувати членів сім'ї покращувати комунікативні навички;
- зменшення конфліктів між членами сім'ї.

Батьки, які беруть участь у програмі TFC, беруть участь у 20-годинному підготовчому тренінгу, який включає наступне:

- презентація моделі TFC;
- викладення чотириетапного підходу до аналізу поведінки;
- демонстрації та обговоренні процедури впровадження індивідуалізованої щоденної програми;
- розгляд методів роботи з біологічною родиною підлітка;
- роз'яснення політики та процедури TFC.

Після попереднього навчання потенційні батьки неповнолітніх підбираються з неповнолітнім учасником програми. Індивідуальна щоденна програма для молоді розробляється керівником програми за участю батьків, які беруть участь у програмі TFC. У щоденній програмі визначається розклад заходів та очікування щодо поведінки, а також кількість балів, яку молода людина може заробити за задовільні результати.

Мета цієї програми — надати батькам, які беруть участь у програмі TFC, засоби для заохочення неповнолітнього за дотримання правил поведінки.

Перед влаштуванням дитини у прийомну сім'ю щоденна програма переглядається за участю неповнолітнього та прийомних батьків. Керівник програми попередньо переглядає проект щоденної програми з неповнолітнім.

Керівник також проводить попередню зустріч з біологічними батьками, щоб пояснити суть програми та отримати їх згоду [10].

Через три дні після поміщення неповнолітнього у прийомну сім'ю проводиться зустріч з прийомними батьками, а також з неповнолітнім.

Для цієї зустрічі існує спеціальний протокол: прийомні батьки дитини говорять про позитивні якості дитини, а потім дитина зустрічається з кожним з прийомних батьків індивідуально та визначає, що, на її думку, буде найбільшим викликом. Кожен з прийомних батьків висловлює свою думку про здатність дитини досягти успіху. Мета цієї зустрічі – з'ясувати роль та авторитет керівника програми, роль прийомних батьків, та покращити позитивну початкову адаптацію неповнолітнього до програми.

Регулярні консультації з прийомними батьками є ключовим елементом моделі TFC. Без цього проблеми з поведінкою підлітків, особливо вкрай негативна їх поведінка, можуть вплинути на дорослих. Наприклад, враховуючи підліткову нерішучість або непокору, природна реакція дорослих включає гнів та роздратування. Ці типи реакцій дорослих запускають ланцюг взаємодій, через які посилюється погана поведінка підлітка, і дорослий уникає навчання або позитивного ставлення до підлітка.

Зрештою, стосунки між неповнолітнім та прийомними батьками і саме перебування дитини у прийомній сім'ї може опинитись під загрозою.

Один зі способів підтримки регулярних консультацій – це щоденне телефонне спілкування з прийомними батьками. З ними щодня зв'язуються телефоном, з понеділка по п'ятницю, для отримання інформації про поведінку дитини протягом останніх 24 годин. Ці дзвінки структуровані через контрольний список щоденного звіту батьків [11] і дозволяють прийомним батькам, виявляти потенційні проблеми та переглядати плани на найближчий день. Дані PDR використовуються під час щотижневих групових зустрічей та допомагають керівникам програми відстежувати перебіг програми. Щоденне телефонне спілкування може здійснюватися керівниками програми, але часто його виконує колишній батько дітей, залучених до програми.

Кожна індивідуальна програма структурована так, щоб дати дитині чітке уявлення про те, що від неї очікується протягом доби. Протягом періоду розміщення індивідуалізовані програми коригуються відповідно

до потреб неповнолітнього, відображають досягнутий прогрес та спрямовані на вирішення нових проблем. Індивідуалізовані програми допомагають прийомним батькам, бути конкретними у способі закріплення прогресу та бути послідовними у встановленні обмежень та наслідків. Індивідуалізовані програми дають молоді, яка бере у ній участь, конкретний спосіб вимірювання свого успіху. Крім того, індивідуалізовані програми використовуються біологічними батьками або родичами, коли неповнолітній відвідує дім або повертається додому після закінчення періоду дії програми.

Оскільки неповнолітні, які беруть участь у програмі, раніше вчиняли правопорушення, потрібен високий рівень нагляду за ними. Неповнолітнім не дозволяється проводити вільний час без нагляду у громаді, а їхні стосунки з однолітками ретельно контролюються. Рівень нагляду та дисциплінарних стягнень оцінюється та зменшується або підвищується залежно від рівня прогресу неповнолітнього.

Ретельний моніторинг удома та в школі є характерною рисою моделі ТФС. Великий акцент приділяється навчанням, міжособистісним навичкам та заохоченню позитивної соціальної діяльності, включаючи спорт, хоббі та інші форми відпочинку.

Кожному неповнолітньому в програмі ТФС призначається індивідуальний терапевт. На відміну від багатьох моделей реабілітації, які зосереджують увагу на індивідуальній терапії, у моделі ТФС індивідуальна терапія доповнює основний курс реабілітації. Обов'язок терапевта полягає в тому, щоб надавати підтримку підлітку та допомагати йому набувати та практикувати навички, необхідні для успішного спілкування з дорослими та однолітками.

Програма ТФС також передбачає сімейну терапію, яка спрямована на навчання біологічних батьків (або законних опікунів) ефективно контролювати, заохочувати, підтримувати та дисциплінувати свою дитину. Основним механізмом досягнення цієї мети є навчання батьків використовувати систему щоденного управління поведінкою («point-and-level»), яка є частиною щоденної програми дитини у будинку прийомної сім'ї.

Сімейний терапевт оцінює сильні сторони батьків та сфери, які потребують покращення, а також перешкоди, які заважали ефективному вихованню дітей у минулому. Батьків підлітка підтримують у їхніх поглядах на розвиток проблеми та заохочують часто та постійно брати участь у програмі ТФС. Їм надаються цілодобові номери телефонів терапевта та керівника програми. Керівник планує регулярні візити додому для неповнолітнього. Ці візити використовуються для відпрацювання та вдосконалення щоденної програми неповнолітнього з метою підготовки до подальшого догляду після завершення участі у програмі. Керівник програми та сімейний терапевт чергують під час кожного візиту. Інші типові компоненти сімейної терапії включають зосередження на навичках вирішення проблем та комунікації, методах деескалації сімейних конфліктів та інструкціях щодо представництва інтересів підлітка у школі. Індивідуальні та сімейні терапевти працюють під наглядом керівника програми [12].

Ще однією функцією персоналу сімейної терапії є виконання функцій об'єднуючої ланки між персоналом школи та прийомними батьками. Перед зарахуванням дитини до програми персонал ТФС програми проводить першу зустріч зі співробітником школи, зазвичай з консультантом або заступником директора. Для дитини складається попередній розклад занять, і обговорюються деталі програми. Неповнолітні, зараховані до програми, мають щоденник, в якому перераховано кожне заняття та є місце для кожного вчителя, щоб оцінити поведінку дитини як прийнятну або неприйнятну. Ці щоденники щодня збираються прийомними батьками, а оцінки конвертуються в зароблені або втрачені за щоденну програму бали. Співробітники програми ТФС чергують у школах, щоб стежити за тим, чи учасники програми не перешкоджають навчанням. За потреби співробітники програми ТФС втручаються у навчальний процес підлітка.

Після того, як неповнолітній завершує своє перебування у програмі та повертається додому, біологічні батьки або законні опікуни підлітка беруть участь у групі подальшого догляду разом з іншими батьками. Ця

група слугує мережею підтримки і її очолює керівник програми або терапевт. Прийомний або біологічний батько виконує роль співкерівника. Керівники програми продовжують чергувати в сім'ях, а дзвінки PDR продовжуються щодня протягом 6 місяців, після чого вони скорочуються до щотижневих дзвінків.

Додаткові компоненти програми TFC включають часті контакти між неповнолітнім учасником та членами його біологічної родини або законними опікунами, включаючи домашні візити; ретельний моніторинг успішності в школі; координацію з інспекторами пробації [12].

Таким чином, Програма TFC покликана сформувати для молоді позитивні приклади для наслідування. Учасникам заборонено спілкуватися з однолітками, які можуть мати негативний вплив. Перебування в TFC – це можливість для молоді та її сімей пережити поворотний момент та долучитися до позитивних і продуктивних стосунків та діяльності.

Висновки

Досвід зарубіжних країн свідчить про те, що під час наглядової пробації щодо засуджених неповнолітніх позитивний вплив на останніх демонструють наступні заходи:

- відновлювальні програми, які передбачають як відшкодування збитків жертвам, так і медіацію, спрямовані на усунення шкоди, завданої поведінкою неповнолітнього, шляхом вимоги компенсації, а іноді й безпосереднього примирення з жертвами або через громадські роботи.

- консультування та інші терапевтичні програми, які включають різноманітний спектр методів реабілітації, часто зосереджених на стосунках між неповнолітнім, який вчинив правопорушення, та дорослим членом сім'ї, який намагається позитивно вплинути на почуття, свідомість та поведінку неповнолітнього.

- програми розвитку звичок, включаючи когнітивно-поведінкову терапію, які забезпечують навчання, практику, стимулювання та інші заходи, спрямовані на розвиток звичок, що допомагають молоді контролюю-

вати свою поведінку та покращувати свої просоціальні настрої.

Окремої уваги з метою впровадження у практику наглядової пробації в Україні заслуговує також вивчення патронатної (фостерної) програми, яка передбачає влаштування дитини у прийомну сім'ю. Досвід її використання у США дозволяє зробити висновок про її ефективність у вирішенні таких завдань: закріплення належної та позитивної поведінки неповнолітнього; постійний контроль, у тому числі за процесом спілкування з однолітками; визначення чітких, послідовних правил та обмежень; закріплення отриманих результатів; заохочення неповнолітнього до розвитку звичок до навчання та корисної праці; покращення комунікативних звичок членів сім'ї та зменшення конфліктів між ними.

Література

1. Шпиталенко Г.А., Барановська Т.В., Павліченко І.М., Горай О.С., Решивська Я.В. Ювенальна пробація в кримінально-виконавчій системі України як ефективний правовий механізм захисту прав та запобігання злочинності неповнолітніх: історико-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 56–60.
2. Гусак А.П. Превентивні заходи пробації щодо неповнолітніх правопорушників. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2(58). 2023. С. 104–109.
3. Перепічка Н.Г. Аспекти реалізації пробаційних програм у межах здійснення наглядової пробації. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 95–102.
4. Пробація: 10 років змін та досягнень : колективна монографія / В. О. Аніщенко, І. Г. Богатирьов, І. Б. Волеваха та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. К. Гречанюка. Чернігів : Пенітенціарна академія України, 2025. 272 с.
5. Про пробацію: Закону України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/160-19>.
6. Juvenile Probation. URL: <https://www.ncsl.org/civil-and-criminal-justice/juvenile-probation>.

7. Mark W. Lipsey. The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview. *Victims and Offenders*. 2009. No. 4. P. 124–147. URL: <https://doi.org/10.1080/15564880802612573>.
8. Bosker J., Doornmalen J., Henskens R., Plaat D. Effective practices in probation supervision: *A systematic literature review*. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/348630270_Effective_practices_in_probation_supervision_A_systematic_literature_review.
9. Rugge T., Bonta J. Training community corrections officers in cognitivebehavioral intervention strategies. *Forensic CBT. A handbook forclinical practice*. 2014. P. 122–135.
10. Philip A.F., Kathryn S.G. Multidimensional Treatment Foster Care: An Alternative to Residential Treatment for High Risk Children and Adolescents. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5328596/>.
11. Chamberlain P., Reid J.B. Parent observation and report of child symptoms. *Behavioral Assessment*. 1987. No. 9. P.97–109. URL: https://www.researchgate.net/publication/230580066_Parent_observation_and_report_of_child_symptom.
12. Chamberlain P. Treatment Foster Care. *Juvenile Justice Bulletin*. December 1998. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojdp/173421.pdf>.
4. Anishchenko, V.O., Bohatyrov, I.H., Volevakha, I.B. (2025). Probation: 10 years of changes and achievements: collective monograph. Chernihiv: Penitentiary Academy of Ukraine, 272 p.
5. About probation: Law of Ukraine dated February 5, 2015. No. 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/160-19> (access date 18.01.2026). [in Ukrainian].
6. Juvenile Probation. URL: <https://www.ncsl.org/civil-and-criminal-justice/juvenile-probation>. (access date 18.01.2026). [in England].
7. Lipsey, Mark W. (2009). The Primary Factors that Characterize Effective Interventions with Juvenile Offenders: A Meta-Analytic Overview. *Victims and Offenders*. No. 4. P. 124–147. URL: <https://doi.org/10.1080/15564880802612573> (access date 18.01.2026). [in England].
8. Bosker, J., Doornmalen, J., Henskens, R., Plaat, D. (2020). Effective practices in probation supervision: *A systematic literature review*. URL: https://www.researchgate.net/publication/348630270_Effective_practices_in_probation_supervision_A_systematic_literature_review (access date 18.01.2026). [in England].
9. Rugge, T., Bonta, J. (2014). Training community corrections officers in cognitivebehavioral intervention strategies. *Forensic CBT. A handbook forclinical practice*. P. 122–135. [in England].
10. Philip, A.F., Kathryn, S.G. Multidimensional Treatment Foster Care: An Alternative to Residential Treatment for High Risk Children and Adolescents. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5328596/> (access date 18.01.2026). [in England].
11. Chamberlain, P., Reid, J.B. (1987). Parent observation and report of child symptoms. *Behavioral Assessment*. No. 9. P.97–109. URL: https://www.researchgate.net/publication/230580066_Parent_observation_and_report_of_child_symptom (access date 18.01.2026). [in England].
12. Chamberlain, P. (1998). Treatment Foster Care. *Juvenile Justice Bulletin*. December. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/ojdp/173421.pdf> (access date 18.01.2026). [in England].

References

1. Shpytalenko, H.A., Baranovska, T.V., Pavlichenko, I.M., Horai, O.S., Reshyvska Ya.V. (2022). Juvenile probation in the penal system of Ukraine as an effective legal mechanism for protecting the rights and preventing juvenile delinquency: historical and legal aspect. *Legal scientific electronic journal*. No. 7. P. 56–60. [in Ukrainian].
2. Husak, A.P. (2023) Preventive measures of probation for juvenile offenders. *Bulletin of NTUU “KPI”. Political science. Sociology. Law*. Vol. 2(58). P. 104–109. [in Ukrainian].
3. Perepichka, N.H. (2020). Aspects of the implementation of probation programs within the framework of supervisory probation. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*. No. 3 (116). P. 95–102. [in Ukrainian].

**FOREIGN EXPERIENCE IN
APPLICATION OF PROBATION
MEASURES FOR JUVENILE
CONVICTS AND PROSPECTS FOR ITS
IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

The article examines the problems of probation supervision of minors in Ukraine. The need to study the experience of foreign countries in the application of probation programs aimed at correcting social behavior or causing socially beneficial changes in the personality, its individual manifestations and behavior is substantiated. The experience of the United States in applying non-custodial punishments to minors is analyzed. The main attention is focused on those that are most closely related to probation supervision. The author determined that the application of probation measures that involved deterrence (for example, "direct fear") and disciplinary measures (for example, training camps) were not only ineffective, but also negatively affected the level of recidivism in the future.

Instead, the benefits of those types of probation programs that demonstrate a positive impact on juveniles and are aimed at reparation for victims are revealed; mediation, aimed at eliminating the harm caused by the juvenile's behavior by demanding compensation, and sometimes direct reconciliation with victims or through

community service; counseling, therapeutic programs, which include a diverse range of rehabilitation methods, often focused on the relationship between the juvenile who committed the offense and an adult family member who tries to positively influence the feelings, consciousness and behavior of the juvenile; habit development programs, including cognitive behavioral therapy, which provide training, practice, stimulation and other activities aimed at developing habits that help youth control their behavior and improve their prosocial attitudes.

The conclusion is made about the expediency of taking into account the experience of the USA in the application of programs of patronage (foster) education of minors, which allow to effectively solve such tasks as: consolidation of proper and positive behavior of a minor; constant control, including over the process of communication with peers; definition of clear, consistent rules and restrictions; consolidation of the obtained results; encouragement of a minor to develop habits of study and useful work; improvement of communicative habits of family members and reduction of conflicts between them during the execution of sentences.

Keywords: probation, minor, program, social behavior, rehabilitation, counseling, cognitive-behavioral therapy.